

tud is erről, azonban arra már nem gondol, hogy Csokonai angol vonatkozásait ebből a szempontból nézze át. Pedig fölületes áttekintés után is föltűnő, hogy azokat az angol írókat ismeri, akik Franciaországban divatosak voltak Cs. korában. Voltaire hatását elnagyolva tárgyalja. Általában nem látja világosan, mit jelent egy író életében az irodalmi inspiráció. Csak ott mer francia hatásra gondolni, ahol ezt már mások is észrevették, vagy pedig, ahol magában a műben valamilyen francia vonatkozású utalás van. Arra, hogy a francia felvilágosodás eszméi és a *rousseauisme* hogyan befolyásolták Csokonai egész költészetét, bár sok idevonatkozó adata van; ép úgy nem ad választ, mint ahogy nem közeledik mélyebben a régibb irodalmiságot (francia klasszicizmus, rokokó) jelentő mintákhoz sem. Így még másra vár annak vizsgálata, hogy ezek az egymással sokszor ellentétes tendenciák Csokonai Oeuvrejében milyen viszonyban vannak egymással és hogy símulhattak el aránylag harmonikus költészeté.

(Szeged.)

Kratochvíl-Baróti Dezső.

SZERB ANTAL MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETE.

A sajtó alatt lévő munkából, mely — gazdag mondanivalójával és új szempontjaival — szerzőjét egy csapásra az elsők közé fogja emelni, közöljük az alábbi kiszakított mondatokat.

A befogadás épúgy hozzátartozik a magyar irodalom életfolyamatához, mint az alkotás: itt a belégzés-kilégzés szabályszerűségével állunk szemben. — Nem mindenki nagy költő, akinek versei a nemzeti eszmével foglalkoznak. Nem föltétlenül magyar érték, akiben idegen értéket nem találunk, lehet, hogy csak értéktelen. — A magyar irodalom az európai irodalom miniatűr mása. A magyar értékek európai értékek. Nálunk mindig a leginkább európaiak voltak egyúttal a leginkább magyarok. — Az irodalom nagy értékeinek muzeálissá válásában nagy szerepe van az irodalomtörténetíróink stílusának. A régebbi nagy nemzedék, Gyulai Pál, Beöthy Zsolt, sőt még Péterfy stílusa sem hat már elevenen a mai ifjúságra. Utódaik pedig újra mondogatták a régi szavakat, melyek már frázisoknak is színtelenné váltak, tovább koptatták a régi terminológiát, pedig minden nemzedék csak új terminológiában tudja elhinni a régi igazságokat. E sorok írója azt szeretné, ha sikerülne művét minden régi frázistól megszabadítani és az egész irodalomtörténetet áttenni abba az új terminológiába, mely a nagy német szellemtudományos megújulás nyomán minálunk is kifejlődött, de még nem nyert teljes polgárjogot.

Ma már nem gondoljuk, hogy a középkori szellem sarkalatos ellentéte az ókor szellemének. Ma inkább azt hisszük, hogy a középkor az ókor szerves folytatása. Az Egyház átvette és a maga módján továbbfejlesztette az antik hagyományokat. A renaissance-nak nincs egy mozzanata sem, amely nem a középkorban gyökereznék.*)

Magyar földön nem teremtek eretnekségek [?], aminthogy alig születtek misztikus szentek és rendalapító lelkesültek. Azt kell gondolnunk, hogy a magyar faji alkat józanságával nem fér össze a metafizikai nyugtalanság. — Kódexeinkben föltűnően kevés az olyan szöveg, amely kimondottan unalmas a mai

*) V. ö. Széphalom 1933: 70. Szerk.

ember számára. — Ma már tudjuk, hogy Balassi nem volt népi őszeni, hanem ellenkezőleg, szerelmi lírája meglehetősen kevésbé eredeti kulturtermék és értéke épen tudatos európaiságában van. Ez a petrarkizáló, platonizáló szerelmi líra, a külföldön intellektuális volta dacára, számos olyan költeményt hozott létre, amely belső élettől, személyes hús-vér emberségtől vibrál és csodálatos evokációra képes még a mai olvasóban is.

Petőfi szerelemтана következményeiben pusztító lett a magyar lírára nézve. Utána a *biedermeier*-szerelem költők számára kötelezővé lett, több mint fél évszázadon keresztül csak ártatlanul volt szabad szeretni ártatlan szüzeket a magyar lírában és aki szakítani mert ezzel a költői hazugsággal, erkölcstelen volt és hivatalosan erkölcstelen még ma is. — A franciás, fölényes, tisztelettudó, de mégis enyhén gúnyos elemzés hangját vezette be Riedl az egyetemi katedrán, merész és nem követett újítás gyanánt. Előadásai nem is voltak előadások, hanem éleselméjű beszélgetések az irodalomról. Sokszor csak a kiragadott szemelvény, annak fölolvása és a mozdulat, ahogy a könyvet becsukta, fejezte ki mindennél szuggesztívebben Riedl véleményét.

A Kisfaludy-Társaság mumiaszerűségén nem segített az sem, hogy Hevesi Sándort, Sík Sándort és hosszas, nevetséges harcok után végre-végre Babits Mihályt is tagjai közé választotta. A Petőfi-Társaság még ekkora mozgalmasságig sem tud eljutni. — Az irodalomtudomány és szellemtörténet szempontjából döntő fontosságú a pécsi egyetemmel összefüggő *Minerva* folyóirat. Előkelően tartózkodó, de tudományosan nagyvonalú vezetés mellett a lap a szellemtörténeti módszert lassan olyan általános diadalra vitte, hogy ma már egykorú ellenfelei, az idősebb tudósok, mind azon vitatkoznak, hogy melyikük találta föl a szellemtörténetet. A másik két vidéki egyetem is kivette a részét a tudományos szellem és az irodalmi kutatás megújításából: Szegeden a *Széphalom*, Debrecenben a *Debreceni Szemle*. A vidéki egyetemeken az ifjúság is tevékenyebb és vállalkozóbb szellemű: különösen a szegedi egyetemi ifjúság tett érdekes kísérleteket az irodalom és a szociográfiai tanulmányok terén.

Mélyen félreérténé a székelyeket, aki „népieseknek“, paraszti vagy parasztos vagy akár falu-íróknak tekintené őket. A népiesség kultura-ellenes tendenciájú, visszatérést hirdet valami soha nem volt ősi egyszerűséghez. A székelyek népiessége nem kultura-ellenes és nem visszatérés; hanem egy másfajta kultura kifejezése és szintézisre hozása a mi kulturánkkal.

CSODABOGÁR.

Az Ungarische Jahrbücher 1933. évf. 368. lapján olvasható az alábbi „magyarázó“ jegyzet Herczeg Ferencről:

Franz Herczeg (1863) aus Verschetz lernte in der Schule magyarisch, veröffentlichte zahlreiche Romane, Novellen und Dramen.

Ebből a német publikum aztán mindent megtud, amit a magyar Akadémia másodelnökéről tudnia kell.

Hevesi Sándor jelentést készített a Greguss-jutalom odaitélése alkalmából az utóbbi hat év színészi alakításairól. A jelentésről a *Nyolcórai újság* (jan. 4) a következő szöveggel számolt be: